

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 6/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 13 päivänä helmikuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla (E 6/2004 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Satu Mäkyinen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylijohtaja Kari Välimäki ja hallitussihteeri Mervi Kattelus, sosiaali- ja terveysministeriö

- varatoimitusjohtaja Esko Romppainen, Raha-automaattiyhdistys
- toimitusjohtaja Reijo Kärkkäinen, Suomen Apteekkariliitto
- toiminnanjohtaja Riitta Särkelä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto
- sosiaalipoliittinen sihteeri Mirja Janérus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- asiamies Markus Äimälä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- johtaja Antti Neimälä, Suomen Yrittäjät
- lakimies Markku Salomaa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Alko Oy ja Suomen Kuntaliitto.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Komissio antoi 13.1.2004 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi palveluista sisämarkkinoilla. Direktiiviehdotus kytkeytyy vahvasti Lissabonin Eurooppaneuvoston käynnistämään talousuudistusprosessiin, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin talous vuoteen 2010 mennessä. Ehdotuksen taustalla on komission pitkäjänteinen työ, ja se on jatkoa aikaisempiin

komission tiedonantoihin ja selvityksiin palvelujen sisämarkkinatilanteesta.

Tällä kokonaan uudella lainsäädäntöehdotuksella pyritään edistämään palveluiden vapaata liikkuvuutta yleisesti, yli sektorirajojen. Direktiiviehdotus on luonteeltaan laajan soveltamisalan puitedirektiivi, jonka tavoitteena on luoda oikeudellinen kehys, jolla poistetaan palvelujen tarjoajien sijoittautumisvapauden ja rajan yli tarjottavien palvelujen vapaan liikkuvuuden esteet.

Direktiiviehdotus sisältää määräyksiä mm. palveluntarjoajien sijoittautumisvapautta koskevista lupamenettelyistä ja muista hallinnollisista menettelyistä, palvelujen vapaassa liikkuvuudessa sovellettavasta alkuperämaaperiaatteesta

ja sen poikkeuksista, palvelujen vastaanottajien oikeuksista, työntekijöiden tilapäisestä lähettämisestä, palvelujen laadusta, yleisestä valvonnasta ja viranomaistoiminnasta sekä erityisestä lähentymisohjelmasta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotus on uusi, laajan soveltamisalan puitedirektiivi, jonka soveltamisalaan näyttävät kuuluvan myös sosiaali- ja terveyspalvelut. Näihin kuuluvat säädeltyjä ammatteja harjoittavien, kuten terveydenhuollon ammattihenkilöiden tarjoamat palvelut. Direktiiviehdotuksen merkitys korostuu erityisesti sen vuoksi, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat tähän asti kuuluneet lähtökohtaisesti kansallisen toimivallan piiriin. Nyt ehdotettu direktiivi näyttäisi tuovan sekä suoraanaisesti että välillisesti sisämarkkinoiden toimintaperiaatteet sovellettaviksi sosiaali- ja terveyspalveluihin. Valiokunta on EU:n perustuslakia ja uutta perussopimusta koskevassa lausunnossaan (StVL 4/2003 vp) korostanut, ettei sisämarkkinoita koskevilla säännöksillä puututa jäsenvaltioiden velvollisuuksiin rahoittaa, järjestää ja tarjota sosiaali- ja terveyspalveluita. Myös eduskunnan suuren valiokunnan asiasta antamassa lausunnossa on viitattu siihen, ettei suomalainen hyvinvointipalvelujen tuottamis-malli sovellu hyvin markkinaperusteiseen kansainväliseen kilpailuun ja että hyvinvointipalveluiden tuottamisesta tulee päättää asianomaista politiikkalohkoa koskevin perustein, ei kilpailullisin perustein, vaikka kilpailu voi tarjota lisävälineitä politiikkatavoitteiden saavuttamiseen (SuVL 2/2003 vp).

Direktiiviehdotuksen 16 artiklaan sisältyvän alkuperämaaperiaatteen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palveluntarjoajia koskevat yksinomaan alkuperämaan kansalliset säännökset. Tällaisia kansallisia säännöksiä ovat esimerkiksi palvelun laatua, sisältöä ja palveluntarjoajan vastuuta koskevat säännökset. Nykyisin ulkomaisten palveluntarjoajien tulee Suomessa toimiessaan täyttää Suomen lainsäädännön edel-

lytykset ja noudattaa Suomen lainsäädäntöä. Alkuperämaaperiaatteen mukaisesti tätä ei ainaakaan yksiselitteisesti voisi enää vaatia, koska rajan yli tarjottavien palveluiden erottaminen toiseen maahan sijoittautumisesta on useissa tilanteissa käytännössä mahdotonta.

Alkuperämaaperiaatteen noudattaminen saataisi vaarantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaiden oikeusturvan viranomaisvalvonnan tapahtuessa toisen maan viranomaisten toimesta. Esimerkiksi valvonta-asian vireillepanomahdollisuudet tai potilasvakuutuskorvauksen saaminen voivat vaikeutua palveludirektiivin säännösten seurauksena.

Direktiiviehdotuksen lupamenettelyä käsittelevät 9—15 artiklat aiheuttaisivat Suomessa tarpeen nykyisen apteekkilupajärjestelmän ja sairaankuljetuksen lupajärjestelmän uudelleen arvioimiseen. Samoin rahapelitoiminnan ja alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeuksia jouduttaisiin tarkastelemaan palveludirektiivin säännösten valossa. Rahapelitoimintaan alkuperämaaperiaate vaikuttaisi myös siten, että se vähentäisi vastaanottajavaltion kansallisia mahdollisuuksia rajoittaa pelitoimintaa väärinkäytösten ja rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi.

Valiokunta katsoo, että alkuperämaaperiaatetta ei tule soveltaa sosiaali- ja terveyspalveluihin, apteekkitoimintaan, rahapelitoimintaan eikä alkoholijuomien vähittäismyyntiin niissä maissa, joissa on alkoholin vähittäismyyntimonopoli. Myös lupamenettelyä koskevia säännöksiä tulee valiokunnan näkemyksen mukaan muuttaa siten, että jäsenvaltio voi päättää sosiaali- ja terveyspalveluihin ja lääkejakeluun liittyvistä poikkeuksista kansallisten sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan terveydenhoidon korvaamista koskeva direktiiviehdotuksen 23 artikla voisi viime kädessä merkitä sitä, että henkilö voisi hakeutua vapaasti toiseen EU-maahan saamaan terveydenhuollon avopalveluja siten, että asuinkunta veloitettaisiin maksamaan hoidosta aiheutuvat kustannukset. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että terveydenhuollon korvattavuutta koskevat asiat on ratkaistava erikseen eikä niitä tule sisällyttää palveludirektiiviin.

Valiokunta toteaa, että direktiiviehdotus on useissa kohdissa tulkinnanvarainen eikä käytettyä käsitteistöä ole riittävän yksiselitteisesti määritelty. Tämä voi johtaa siihen, että komissio ja EY-tuomioistuin päättävät direktiivin tulkinnasta tavalla, jota ei valmistelun aikana voida ennakoida. Erityisesti sijoittautumisen ja palvelujen tarjoamisen määrittely ovat keskeisiä direktiivin soveltamisen kannalta.

Valiokunnan käsityksen mukaan palveludirektiivin hyväksyminen komission nyt ehdottamassa muodossa edellyttää sosiaali- ja terveyspalvelujen rajaamista sen soveltamisalan ulkopuolelle. Tarkoituksenmukaisinta olisi säätää rajat ylittävistä sosiaali- ja terveyspalveluista niiden erityisluonteen vuoksi kokonaan erikseen.

Lausunto

Edellä esitetyn mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta lausuntonaan esittää,

että palveludirektiivin hyväksyminen komission nyt ehdottamassa muodossa edellyttää sosiaali- ja terveyspalvelujen rajaamista sen soveltamisalan ulkopuolelle.

Mikäli sosiaali- ja terveyspalvelut sisällytetään direktiivin soveltamisalaan, valiokunta edellyttää,

— että alkuperämaaperiaatetta ei sovelleta sosiaali- ja terveyspalveluihin, apteekkitoimintaan, rahapelitoimintaan eikä alkoholijuomien vähittäismyyntiin,

— että lupamenettelyä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että jäsenvaltio voi päättää sosiaali- ja terveyspalveluihin ja lääkejakeluun liittyvistä poikkeuksista kansallisten sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi,

— että terveydenhuollon korvattavuutta koskevat asiat ratkaistaan erikseen eikä niitä sisällytetä palveludirektiiviin ja

— että direktiiviehdotuksen käsitteet määritellään riittävän yksiselitteisesti.

StVL 6/2004 vp — E 6/2004 vp

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Juha Rehula /kesk
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Osmo Soininvaara /vihr
	Anneli Kiljunen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Marjaana Koskinen /sd	Raija Vahasalo /kok
	Pehr Löf /r	Erkki Virtanen /vas
	Aila Paloniemi /kesk	vjäs. Tuomo Hänninen /kesk.
	Leena Rauhala /kd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.